

Mobiliserer foreldre og fagfolk for risikoungdom

– Foreldre til ungdom i risikogruppen trenger å bevisstgjøres på at de fortsatt er den viktigste kilden til trygghet og tillit for egne barn. Og fagfolk må samkjøre innsatsen for sårbare ungdommer, sier leder for Ungdomsteamet i Sola kommune og tidligere politimann Håvard Høyland til Rusfag.

AV: MARIT VASSHUS, KORUS - VEST, STAVANGER

– **LEGG VEKK IPAD OG MOBILTELEFON** og vær mer sammen med ungdommen i familien! er det utvetydige rådet fra tidligere politimann og Ungdomsteamleder Håvard Høyland når han snakker med foreldrene til tenåringer i risikozonen. Daglig tilstedeværelse gir stor mulighet til innflytelse på egne barn, og viser at mange ganger hjelper en ungdommene best ved å hjelpe foreldrene, sier Høyland.

Noen foreldre vet ikke hvem barna omgås. Disse foreldrene kommer han i kontakt med etter at det er meldt bekymring til et tverrfaglig og tverretatlig oppvekstråd i Sola kommune utenfor Stavanger, som Høyland regelmessig deltar i. Hans erfaring fra det tverrfaglige og tverretatlige oppvekstteamet som Sola kommune har opprettet for å nå risikoungdom tidlig, er at mange av foreldrene ikke har oversikt over hvem ungdommene er sammen med, hvor de oppholder seg, hvem de overnatter hos og hvem som er foreldrene til barnas venner. De involverer seg i liten grad i tenåringenes liv.

– Ta tilbake foreldrerollen, er Håvard Høylands oppfordring til tenåringsforeldre. Foto: Privat.

Ungdommene som det meldes bekymring for i det tverretatlige teamet, er i risikosonen. De har ofte skolefravær, de ruser seg og viser atferdsendringer. Illustrasjonsfoto: Colourbox.

Ta tilbake foreldrerollen

Bekymringsmeldingene som mottas og drøftes i det tverretatlige teamet i kommunen følges opp med samtaler med ungdommene først, og deretter med foreldrene. I ni av ti tilfeller vet ikke disse foreldrene hvem barna er sammen med, og hvem foreldrene deres er. Her starter Ungdomsteamet en bevisstgjøringsprosess hos foreldre om at de er de viktigste menneskene for egne barn/tenåringene, og de oppfordrer foreldrene til å ta tilbake rollen som voksne. De skal ikke være kompis, men være den voksne som setter grenser for innetider og regler for

alkoholbruk med mer, understreker Høyland. Foreldrene oppfordres dessuten til å samarbeide om regler og grenser med foreldrene til venner, jevnaldrende og klassekamerater.

Hva gjør fagfolkene for å lykkes med risikoungdom?

Mange års erfaring i Sola kommune viser at dette helt klart er noe som virker. Høyland påpeker at bekymringsmeldinger som drøftes i det tverretatlige teamet, viser at mange av ungdommene i risikogruppen ofte har hatt tilbud og tiltak fra kommunen, men disse har

ikke virket. Tiltakene har ikke hatt effekt fordi de ikke har vært samkjørte og koordinerte mellom de ulike offentlige hjelperne. Tiltakene må favne alle arenaer, både skole, hjem og fritid. Tilbudene eller tiltakene har vært sekvensielle i stedet for samtidige, og samordnet etter felles drøfting og samarbeid etatene imellom, understreker Ungdomsteam-lederen i Sola kommune.

– Poenget er dessuten å komme tidligst mulig i gang med å hjelpe ungdommen og familien, sier Høyland. Ved å drøfte bekymringsmeldinger i et forum med fagfolk, som representerer alle relevante etater i kommunen, får vi tidlig et overblikk over hva vi vet, og om det er nødvendig å gjøre noe med bekymringsmeldingen. Vi slipper ikke taket dersom vi konkluderer med at her må vi gå inn og kartlegge mer eller gi faglig hjelp. Vi undersøker raskt behovene i samtaler med foreldre/foresatte og ungdommen selv, og jobber videre ut fra disse behovene. Og vi avklarer tydelig hvem som skal gjøre hva, dvs. en klar rolle- og oppgavedeling, og vi jobber over tid, fortsetter Håvard Høyland.

Å bli sett er veldig virkningsfullt

Ungdommene som det meldes bekymring for i det tverretatlige teamet, er i risikozonen.

De har skolefravær, de ruser seg på alkohol og/eller hasj, viser atferdsendringer ved småkriminalitet som tyveri eller utagering og voldsbruk. De mest synlige ungdommene er de utagerende, mens de som blir stille, innadvendte og gjør seg usynlige er vanskeligere å oppdage, erkjenner Ungdomsteamlederen i Sola kommune. Skolevegring, angst, depresjon, vansker med å ta kontakt med andre, sosial isolering og forknytthet kan være psykiske helseutfordringer.

– Når vi begynner å nøste i historikken deres, finner vi at alle har «noe i ryggsekken». Det kan være oppvekst med familiekonflikter etter skilsmisse, mobbing i skolen eller på fritiden, å føle at en ikke blir sett av foreldre som har egne problemer, manglende kommunikasjon i hjemmet om vanskelige foreldrerelasjoner i skilsmisseprousser, dødsfall i nær familie, følelse av avvising fra foreldrene, uavdekkede diagnoser, f.eks. lese og skrivevansker, kan være kjennetegn.

Ungdommene beskriver at de opplever seg «annerledes, ikke som de andre», ikke innenfor A4 formatet; de har belastninger som de andre ikke har. Ungdommene søker gjerne andre med liknende oppveksterfaringer, og søker negative miljø med rusing og lovbrudd. Det kan gi mestringsopplevelse å begå straffbare handlinger, som å selge narkotika eller naske i butikker. Målet deres er å oppleve tilhørighet og identitet, noe de opplever en mangel på i oppveksten, understreker Høyland.

Ikke lett å gi slipp på mestringsopplevelser

– Når man får kredibilitet, anerkjennelse, blir sett og får oppmerksomhet og spenningsopplevelser, selv om de er kriminelle, er de ikke lett å gi slipp på, forklarer Ungdomsteamlederen.

Mangelen på positive voksenmodeller og voksenkontakt som viser dem hva som er en sosialt akseptabel og gangbar vei i samfunnet, kan føre galt av sted. Og de opplever seg ofte stigmatisert av andre foreldre og nærmiljøet, kanskje ekskludert fra vennegjeng og jevnaldrende. Det krever lang tids jobbing å endre stigmatisering, og faren for tilbakefall er stor.

– Disse ungdommene har unormalt liten kontakt med foresatte, påpeker den tidligere politimannen. Det beste kriminalitetsforebyggende tiltaket er å ha innsikt i egne barn, ha oversikt over hvem de er sammen med, hvor de oppholder seg, og å bry seg om og involvere seg i barna sine, understreker han.

I politisaker har man som mål at ingen ungdom under 18 år skal få et forelegg av politiet, men heller en kontrakt som setter sosiale vilkår for urinprøvetaking. Bevisstgjøringsamtaler i forhold til effekten av cannabisbruk, avtale om innetider hjemme, og tilbud om spesialisthelsetjeneste ved psykiske problemer er blant tiltakene. Noen ungdommer er ikke motivert for endring, og da jobber vi med Motiverende intervju, som innebærer at ungdommens egne argumenter for endring forsterkes og gir retning.

Genialt enkelt

Foreldrerelasjonen er avgjørende. Foreldre har enorm påvirkningskraft på barna sine

” – Grensesetting og sosial kontroll har stor effekt på disse ungdommene.

langt inn i voksen alder, framhever Høyland. Atferdsendringen er knyttet til foreldrerelasjonen. Selvtillit og selvbylde er knyttet til å bli sett, til egen mestring, belønning av positiv atferd, oppmuntring og ros er essensielt for å føle seg akseptert og verdsatt. Å bevisstgjøre foreldre på å ta tilbake sin rolle som foreldre, med kjennskap til og involvering i hva deres barn driver med og å se barna, har utrolig god effekt i 90 prosent av tilfellene, påpeker Høyland. Grensesetting og sosial kontroll har stor effekt på disse ungdommene. For noen få er dette selvsagt ikke nok, og da må det tverrfaglige samarbeidet være effektivt. Ved skoleskulk kan vi eksempelvis avtale vekking med foreldrene, en sykkel kan lette transport, og å bli møtt om morgenen av en sosiallærer kan gi en bedre start på skoledagen.

Ungdomsteamet bruker aktivt sosiale medier for kontakt med ungdom, chatting individuelt på Facebook for å få til avtaler, og egne nettsider for foreldrene. Dette er veldig virkningsfullt. Ungdom liker å bli sett og tatt på alvor, og de liker at Ungdomsteamet ser ting fra deres perspektiv, framhever han.

Hvordan bygge en god relasjon?

Å skape tillit, trygghet og aksept for ungdommen, handler om å være tilgjengelige, holde avtaler, ha middag til faste tider, og faste rutiner som gir en forutsigbar dag. Det å være gode rollemodeller som har fokus på og forsterker positiv atferd, og gir positive tilbakemeldinger, er virkningsfullt.

FAKTA

Oppvekstteam-møter:

Oppvekstteamet i Sola jobber for å avklare bekymringsmeldinger om ungdom i risikozonen, og for å samordne tilbud til disse ungdommene mellom ulike etater og faggrupper.

Hver ungdomsskole har egne møter med oppvekstteamet, og barna er i alderen 12-16 år. Faggrupper som deltar er rektor, sosialrådgiver, spesialpedagog, helsesøster, barnevern, politi, PP- tjeneste, fritidskonsulent og SLT- koordinator.

Tiltak:

I skolen: ART-aggresjonsmestringstrening i grupper med 7-8 elever, vurdering av PP-tjenesten, tilpasset opplæring, undervisning i små grupper, vurdering av og støtte ved lese- og skrivevansker, avtaler med sosiallærer eller miljøarbeider.

Fritid: Ekstra oppfølging i fritiden: Fritidsaktivitør til å følge på aktiviteter, deltidsjobb med støtteperson/tilrettelegger, fritidsklubb for jevnaldrende med voksenkontroll. Ungdomsteam med frivillige motivasjonssamtaler og aktiviteter i inntil 5-6 år (12 år -19 år).

Kunnskapsprogram om effekter av cannabis med MI-metodikk.

I hjemmet: Familiesamtaler, Familiesenter, konflikthåndtering, veiledning til foreldre. Barnevern: Råd og veiledning, foreldreveiledning fra Barne-, ungdoms- og familie-etaten, støttekontakt.

Og ikke minst framsnakke andre; både andre ungdommer, andre foreldre, lærere, framsnakke undervisningen og framsnakke ungdommen selv, forklarer Ungdomsteamlederen. Vi jobber med å endre foreldrenes tankesett, avslutter han. ☒